

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Quæstio I. An Matrimonium clandestinum sit illicitum & invalidum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

cundum verè fuit validum: quidquid con-
tradicit Pontius lib. 7. c. 53. num. 5. Immo id
expresè videtur decisum c. *Pomius, de se-*
cundis Nuptiis. Qui textus à tenus est cor-
rectus per c. *In presentia, de sponsalibus*, ut
contendit *Pomius* existimans ibi personam
conjugatam reddi inhabilem ad iterum
contrahendum, donec certum nuptium ac-
cipiat de morte alterius conjugis, quasi ve-
rò hujus certitudinis carentia sit impedi-
mentum dirimens, etiam sine vero ligami-
ne. Quod omnino sine fundamento exco-
gitatum est contra communem sensum. Nec
in c. *In presentia* apparet ulla hujusmodi ir-
ritatio, sed tantum prohibitio; aut certè ir-
ritatio, ut ad huc *vincentius* *viris suis non pos-*
sint ad aliorum consortium conuolare.

38.
Vix etiam, si
constet prio-

Ex quibus similiter constat carere fun-
damento id, quod noster *Marchant* in *Resolut.*

de *S. Gram. Matrim. Casu 1. Resol. 6.* afficit
verè subesse in utroque foro impe-
dimentum dirimens. ligaminis, quando
quis contrahit secundas nuptias, postquam
contraxerat priores certò invalidis ratione
impedimenti occulti: quasi verò prius ma-
trimonium verè nullum, in facie Ecclesiæ
celebratum, aliter obfit secundò matrimo-
nio, quam quòd Ecclesiæ, quæ non iudicat
de occultis, in foro externo staret pro in-
validitate illius, quousque ei constet siue
probetur defectus prioris Matrimonii. Alio-
quin uti hoc indubiè est in foro con-
scientiæ nullum, sic posterius est in eodem
foro validum. Prout indubiè validum foret,
si conjugii certò constaret, sed probari
Ecclesiæ non possit consensu mors: quæ
utique formalissimè soluitur ligamen lex-
que conjugii.

DISPUTATIO QUINTA.

De Solemnitatibus Matrimonii, & Matrimonio Clandestino.

QUESTIO I.

An Matrimonium Clandestinum
sit illicitum & invalidum?

1.
Matrimoni-
um clande-
stinum du-
pliciter su-
mitur.

Quodnam
enseatur
celebratum
coram facie
Ecclesiæ.

2.
Matrimoni-
um simpli-
citer clande-
stinum ante
Tridentinū
erat illicitū
jure Eccle-
siastico.

Non natu-
rali.

MATRIMONIUM, ut debite inueatur,
exigit certas solemnitates, videli-
cet ut celebretur in facie Ecclesiæ,
præmissisque certis denuntiationibus: ali-
ter autem celebratum, etsi solæ denuntia-
tiones sint indebite prætermittæ, generali
quâdam ratione dicitur clandestinum. Prop-
riè tamen & simpliciter ita appellatur,
quod non est publice coram facie Ecclesiæ
celebratum. Ad quod nunc requiritur, ut
celebretur coram Parochæ seu Ordinario,
vel alio Sacerdote delegato ab eo, & duobus
vel tribus testibus: olim autem censebatur
contractum in facie Ecclesiæ, quod erat
celebratum coram legitimo Ecclesiastico
ministro & Pastore, eusve locum tenente.
De Matrimonio clandestino propriè sumpto
nunc est sermo. Itaque

DICO I. Ante Concilium Tridentinum Ma-
trimonia clandestina fuerunt illicita, sed non
invalida. Prima pars patet ex *Trident. sess.*
24. c. 1. de Reform. Matr. ubi de illis sic lo-
quitur: *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis*
illa semper detestata est atque prohibuit; verum
cum sancta Synodus animadvertat, prohibitiones
illas propter hominum inobedientiam jam non pro-
desse &c.

Non sunt tamen Matrimonia clandesti-
na prohibita jure naturæ, etiamsi nemine

præente, & omnino clam celebrentur:
quidquid *Sanchez* *l. 3. d. 3. num. 8.* & quidam
alii contrarium putent: nulla enim apparet
ratio naturalis, quæ id satis suadeat. Con-
firmatur exemplo aliorum contractuum, in
quibus (si clandestinè contrahantur) sunt
etiam sæpe quædam inconuenientia; in
Matrimonio: ob quæ potestas publica pe-
nitò varia circa varios contractus ordinat,
etsi per se liceant & valeant clandestinè
initi.

Secunda pars est communissima Docto-
rum, & patet ex præfati Ecclesiæ, quæ etiam
nunc, ubi *Tridentinum* est receptum,
non habeat ea Matrimonia pro invalidis.
Idipsum indicat *Tridentinum* *suprà* in *primop.*
cap. dicens, *dubitandum non esse, clandestina Ma-*
trimonia rata & vera esse, quamdiu Ecclesiæ ea
irrita non fecit. Quæ postrema verba sic sue-
re disposita, ut relinquereur indecisum, an
olim (de tempore *Tridentini* non erat ratio-
nabilis quæstio) verè fuerint irritata ab *E-*
varisto Papa; prout pauci ex Patribus Con-
cilii existimabant, juxta *Galat. inum* *l. 23.*
Hist. Trid. c. 8. n. 10. cum tamen prius ablo-
hite fuisset in forma Decreti positum: *E-*
demque irrita non fecit. Subditque ni-
hilominus Ecclesiam semper illa prohibuisse.
Cumque prohibitiones amplius non
prodesse, procedit eodem ad irritationem
eorumdem. De illis autem, qui priori uxore,
cum clam contraxerant, relicta, cum alia pa-
lam contrahunt, docet quòd cum ea in perpetuo
adulterio vivunt, cum scilicet *Tridentinum* nec-
dum irritasset matrimonia clam contracta;
quæ proinde apertissimè supponit fuisse va-
lida:

lida cum perpetuum adulterium supponat Matrimonii valorem.

Nec obstat, quod Evaristus Papa c. Aliter 30. q. 5. dicit, talia Matrimonia esse adulteria vel contubernia, vel supra, aut fornicationes potius, quam legitima conjugia. Nam solum loquitur quantum ad apparentiam & praesumptionem, et quod modus sic contrahendi non conveniat legitimis conjugis, sed potius stupris & adulteriis, & quod apud Ecclesiam non constat de veritate Matrimonii, nisi ei officetur. Lainius apud Palavicinum l. 22. c. 4. n. 25. existimabat Evaristum fuisse locutum in casu deficientis interioris consensus: qui in hujusmodi conjunctionibus saepe contingebat, ideoque ab Evaristo ad finem addi: Nisi propria voluntas accesserit. Alioquin apud Tertullianum, Evaristum propinquum, legi, Matrimonia occulta esse firma. Constantinus Bonellus apud Palavicinum supra c. 3. n. 17. intelligebat Evaristum de adulteriis seu contuberniis causaliter, quia nimirum erant causa eorum in secundis Matrimoniis irritis. Alioquin ibi varias condiciones praemittit, quas certum est nunquam fuisse requiritas ad valorem Matrimonii, & tamen postea generaliter sine differentia subdit: Ita peracta legitima scilicet esse connubia: aliter vero praesumpta non continentur, sed adulteria. Saltem (quidquid censuerit Guerrerius apud Palavicinum l. 23. c. 5. n. 19.) satis constat Decretum Evaristi; quatenus fuisset irritans, jam tum tempore Tridentini robore caruisse (et si apud nonnullos venerit in considerationem ad mandandam in Ecclesia irritandi potestatem) ut ex ipso Tridentino satis patet. Itemque ex eo, quod Ecclesia copulam post sponsalia praesumeret in affectu conjugali, et si clandestinam, adeoque verum Matrimonium. Ita Alexander III. c. veniens & Gregorius IX. c. is qui de Sponsalibus.

Non obstat II. c. Videtur 35. q. 6. ubi dicitur, secundam quam aliquis duxerat contra prohibitionem Ecclesiae, non esse ipsius uxorem: nam (inquit Celestinus Papa) quod contra interdictum & ordinem Ecclesiae factum est, inquam inordinatum ratum non haberi, tam divina, quam humana legis proclamatur auctoritas. Ibi enim tantum agitur de casu particulari, quo quis contraxerat sponsalia, sive de praesenti (ut verba textus permittunt) sive de futuro quidem, sed qui (ut patet ex textu) priorem sponsam postea carnaliter cognoverat, & ex ea prolem suscitaverat, ac nihilominus volebat eam deserere, & aliam ducere: hoc autem casu ante Tridentinum erat praesumptio Juris, esse inter tales contractum Matrimonium, copulamque habitam affectu maritali, juxta c. Is qui 30. de Sponsalibus.

Dico II. Qui aliter quam praesente Parocho vel alio sacerdote de ipsius Parocho seu Ordinarii licentia & duobus vel tribus testibus Matrimoni-

um contrahere avertaverint, eos sancta Tridentina Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddidit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, per quos praesenti decreto irritos facti, & annullati. Ita in terminis Tridentinum supra.

Fuit quidem ante Tridentinum aliquando dubitatum de potestate Ecclesiae quoad hoc ipsum; addo ut aliqui putarint eum, illam non competere Ecclesiae. Immo id censuerunt quadraginta Episcopi ex iis qui ad Tridentinum venerant, multique alii Doctores ibidem, teste Diana p. 8. Tit. 1. Resol. 59. adde, quod in Tridentino post molestas ac multum prolixas dissertationes, diurnasque deliberationes, collectis tandem suffragiis Praeses Cardinalis Moronus elata voce pronuntiavit, Decretum de clandestinis displicuisse plusquam quinquaginta Patribus: inter quos Cardinalis Simonetta & Cardinalis Hofius pariter Praesides, apud Palavicinum l. 23. c. 9. n. 5. Sed subsecuta comprobatio Romani Pontificis, cui omnes Legati, & complures ex Patribus adversantibus se remiserant, dubitationem omnem sustulit; inquit Palavicinus supra, certissime constat haec potestas ex ipsius Tridentini facto & declaratione.

Neque suberat justa ratio dubitandi, quin Ecclesia hoc facere posset, non quidem immutando materiam & formam Sacramenti (quod facere non potest) sed efficiendo, ut contractus in quantum civilis, sit nullus: sicut potest annullare alios contractus civiles. Posita autem nullitate contractus (cujus valor est velut fundamentum substratum ipsi Sacramento) non potest poni vinculum matrimoniale, sed neque ipsum Matrimonii Sacramentum: cum Christus ad rationem Sacramenti non exierit, nisi contractum validum & legitimum; ipsumque Sacramentum pro materia habeat corpora contrahentium apta ad sic contrahendum. Alioquin Ecclesia non potest, facere, ut contractus manens validus non sit Sacramentum, quando non deest intentio Sacramenti in fidelibus contrahentibus. Neque tamen Christus subtraxit Ecclesiae potestatem disponendi de solemnitatibus legitimi matrimonialis contractus: ut in plurimis quoque Matrimonii impedimentis patet.

Porro Ecclesia irritat Matrimonia clandestina; non tantum indirecte, faciendo contrahentes inhabiles ad contrahendum, uti consanguineos, sed etiam directe annullando secundum se ipsum contractum; ut satis patet ex relatis verbis Concilii. Nec id superat Ecclesiae potestatem magis, quam in aliis contractibus civilibus. Quare contrahentes relinquit hic habiles, & tantum inhabilitat ad sic contrahendum, quia neumpe invalidum facit contractum, ad quem quisque eo ipso est inhabilis.

Quia

invali-
est matri-
monium ali-
ter contra-
ctum, quod
praesenti
decreto
irritum vel
delegato &
duobus te-
stibus.

Olim fuit
dubitatum
de potestate
Ecclesiae
quoad hoc;

Sed sine va-
tione.

6.
Irritat Ec-
clesia di-
recte ipsum
contractum
clandestinum.

Non excusat
ignorantia
vel necessi-
tas à nulli-
tate ejus-
dem.

Quia verò hoc decretum est Concilii generalis, non potest Episcopus in eo dispensare. Et quia est irritativum, non excusat ignorantia, etiam invincibilis, ut nec necessitas: ut si v. g. contrahens sit morti vicinus, & proles alioquin maneret illegitima, vel subsit peccati periculum ob presentiam concubinae. Quamvis enim similia excusent à peccato in lege humana prohibente, non tamen dant valorem actui in lege irritante, ut patet in similibus legibus, quibus irritantur matrimonia Religiosorum, consanguineorum &c. Vide Sanchez l. 3. d. 17.

Nota tamen hanc irritationem non esse efficacem, nisi in locis & parochiis, in quibus Tridentinum est publicatum, etiam specialiter quoad hoc decretum, idque post 30. dies à die primæ publicationis illius in eadem parochia factæ numerandos; ut expressit *Trid. sup. in fine cap.*

7.
Decretum
hoc Tridentini
debet
specialiter
esse publica-
tum in sin-
gulis paro-
chiis.

8.
Proficiscens
ad locum
ubi non est
publicatum,
validè ibi
contrahit
clandestinè.

Idè juxta
plurimos
si eo sine il-
luc diver-
sit.

Nota II. juxta veram & communem sententiam valere Matrimonium contractum sine parcho & testibus in loco ubi Tridentinum non est receptum, etiam si receptum in loco, in quo habent domicilium. Ratio est: quia leges non respiciunt nudè personas, sed cum ordine ad locum ubi receptæ sunt, quod confirmat commune axiomata: *Si fueris Romæ, Romano vivito more &c.* Deinde hoc est speciale in contractibus (excepto contractu dotis) ut celebrentur juxta solemnitates receptas in loco, ubi sunt celebrandi juxta *Cap. fin. de foro compe- tenti*, & *L. Si fundus ff. de Evictionibus*. Ita Sanchez d. 18. n. 29. & plurimi alii, qui docent id esse verum, etsi contrahentes eo fine ad talem locum se contulerint. Quod est contra Sylvium & quosdam alios; in quorum favorem referri solet quædam declaratio Cardinalium, quæ facta est quæstionem proponente Francisco Zypæo, ut ipse refert l. 4. *Consult. Canonic. consult. 6.* Alioquin prior opinio videri poterat & conformior communibus regulis interpretandi leges, quibus nimirum non ligantur extra domicilium existentes in loco ubi non obligant, maxime leges contractuum. Unde sequi videtur licitè aliquem se conferre ad alium locum, ut ibi v. g. non sit obligatus lege jejunii obligante in loco domicilii: adeoque similiter quoad valorem actionis seu contractus alibi non exigentis certam solemnitatem procedit validè, etsi illicite, qui tali fine aliud se confert, ubi non viget lex irritans, sed tantum prohibens.

9.
Satis est, si
fit publica-
tum in loco
contractus,
etsi non in
loco domici-
lii.

Ex his patet, oppositum esse dicendum de iis, qui contrahunt in loco, ubi Tridentinum est receptum, etsi non sit receptum in loco sui domicilii: quia advenæ debent se conformare legibus locorum, præsertim si sint de se generales, & signanter in celebratione contractuum. Unde si Anglus, in cujus provincia numquam fuit hoc decretum promulgatum, contraheret Lovanii in

Matrimonium sine parcho & testibus, non valeret. Patet etiam vagabundos validè contrahere sine parcho & testibus in loco ubi Tridentinum non est receptum, invalidè, ubi receptum est.

Nota II. cum in partibus Hollandiæ, Zelandiæ & Frisiæ omnino supponatur Tridentinum satis publicatum olim fuisse, Matrimonia esse invalida, quæ ibidem contrahuntur sine Parcho & testibus. Quod etiam de hæreticis ibidem degentibus declaravit *Congregatio Cardinalium*, ipsorum scilicet Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse. De Matrimoniis tamen contractis etiam per Catholicos, ubi nulli sunt noti proprii pastores, jam olim actum fuit cum SS. D. N. & cum *Congregatione Concilii Tridentini*, ac sententia communis fuit Matrimonia illa esse rata, neque ad ea pertinere Decretum *Concilii Tridentini*, cum in hujusmodi locis observari non possent, prout anno 1600. die 30. Decembris Cardinalis *Bellarminus* respondit Octavio Tricaricensi Episcopo Nuntio Apostolico in Belgio. Similiter idem Cardinalis respondit Henrico Cuykio Episcopo Ruræmundensi. Conformiterque s. *Congregatio* (quæ à Nuntio præfato consulta fuerat) an. 1603. die 19. Januarii D. Saboldo Archiepiscopo Philippensi respondit, valere scilicet Matrimonium sine Parcho, servatâ quantum fieri potest formâ Concilii, adhibitis nempe testibus, quando non est pastor, aut alius sacerdos, qui pastoris aut Episcopi vices suppleat: vel si non pastor quàm Episcopus nullo consensu Vicario metu hæreticorum, lateat, sed ut verè igitur ubi non sit, vel eodem metu à Diocesi ab sit, nec ad alterutrum sitensus accessus. Quod tamen hoc tempore in præfatis locis vix contingit. Responsa verò Cardinalium in speciem opposita, quorum aliqua significant non valere, alia autem valere Matrimonia in præfatis ditioribus contracta, concordat *Propositiis q. 4. dub. 8.* quod priora intelliguntur de locis in quibus est copia legitimi ministri Ecclesiastici, posteriora verò de locis in quibus non sunt Sacerdotes, qui legitime assistant, vel difficilis aut non potius ad eos pateat aditus. Quod merito declarant: quia non fuit mens Concilii suum Decretum obligare, ubi non essent Pastores vel non possent adiri; alias enim non possent ibi Matrimonia celebrari. Quare cum in ipso Tridentino (teste *Palavicino l. 23. c. 6. n. 19.*) alia aliter peramentata posuissent pro illis Provinciis, ubi Parochus non adest, respondit *Franciscus Blancus*, Decretum eo pacto fuisse conceptum ut non nisi post habitam in Parochia vulgationem obligaret; adeoque ab eo obstructum non iri eos populos, inter quos Parochi non essent.

Hinc etiam potest resolvi difficultas, an valeant

valent Matrimonia celebrata coram Magistrali, & non coram parochio in ...
cis, in quibus pastor toleratur quidem ab Hæreticis, sed eâ conditione, ut Sacramenta non administret, idque tam administranti quam suscipienti prohibitum sit sub pena mortis, exilii, vel valde gravis multæ. Quæ difficultas à paucis annis locum habuit in ditione Falcoburgensi & locis vicinis. Eademque à Joanne Miræo Episcopo Antverpiensi anno 1607. die 19. Martii proposita fuit Guilielmo Eslio, qui recte respondit ejusmodi Matrimonia valere, eò quòd ibi non sit tutus ad sacerdoteni accessus, sicut non dicitur tutum iter, ubi homines spoliantur, etiamsi non occidantur. Videnturque paria, parochum abesse, sic ut non sit tutus ad eum accessus, & adesse quidem, sed sic ut ejus operâ tutò quis uti nequeat; cum utrobique sit æquale periculum in accedendo. Idem approbat Sylvius q. 45. Supplem. d. 5. 9. Quartum quarto ubi tamen addit, quòd si non sit parochus in loco, vel sit quidem, sed cum dicto periculo: sint autem in vicinis pagis sacerdotes habentes ab Ordinario vel ab eundem facultatem assistendi Matrimoniis Christianorum, & circummeuntes oppida & pagos, offerentesque (occultè tamen & cum periculo) Sacramenta & operam suam: illi qui non coram tali sacerdote contrahunt, cum possint absque gravi suo periculo eum vel accersere, vel adire, invalidè contrahant, quia licet non sine suo periculo præstet operam, cum tamen eam offerat, contrahentes possunt evitare decretum Concilii, ideoque illud tenentur.

Q U Æ S T I O II.

De Qualitate necessaria Parochi, Testium, ac presentia requisita ad Matrimonium.

NOMINE Parochi, cujus assistentiâ à Tridentino requiritur, intelligitur is, qui habet beneficium cum cura animarum, sive sit Pastor, sive Ordinarius superior, ut Episcopus ejusdemque in spiritualibus Vicarius Generalis, qui juxta communem sententiam à Tridentino his & alibi intelligitur etiam nomine Ordinarii. Item Capitulum Sede vacante, Legatus Pontificis, & ipse Pontifex. Unde in Rituali Romano præscribitur, ut assistat Parochus vel Ordinarius. Quare Archiepiscopus non potest assistere subditis Suffraganeorum seu Comprovincialium Episcoporum, nisi dum actu visitat, aut certè per viam appellationis factæ ab Ordinario nolente assistere.

Neque est necessarium, ut Parochus assistens sit sacerdos juxta Doctores passim: quia Tridentinum ejusmodi conditionem in Pa-

rocho non requirit; & aliunde constat Parochus etiam non ordinato de jure tolerari, quæcumque non sunt actus Ordinis, nisi satis aperte restringatur; prout in præfenti non fit. Quare ita etiam declaravit Congregatio Cardinalium. Nec refert, quòd à Tridentino addatur, Vel alio sacerdote. Nam inde non sequitur ipsum quoque Parochum debere esse sacerdotem: non enim requiritur omnimoda identitas qualitatis, non obstante ly alius: cum rectè exponatur hoc modo, Vel alio qui sit sacerdos. Uti Lucæ 13. dicitur: Ducebantur autem & alii duo nequam (id est, qui erant nequam) cum eo. Ordinarium namque est, ut Parochus sit sacerdos, & saltem infra annum esse debet, officiumque parochiale dirigitur ad Ordinem sacerdotalem. Quòd si etiam à parte rei non esset verus Parochus, sufficit quòd habeat titulum coloratum cum errore vulgi. Similiter potest validè assistere Matrimonio, et si sit excommunicatus, etiam non toleratus: prout declaravit Congregatio Cardinalium ad sess. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. §. Qui alias quam præfente Parochus. Ratio est: quia hic actus non est jurisdictionis, sed testis requisiti à Jure. Deinde actus jurisdictionis non exercetur ab invito; valet tamen Matrimonium contractum coram Parochus invito. Denique ob hoc sufficiunt ad valorem duo testes similes sive excommunicati. Vide latius Sanchez l. 3. d. 21. & alios.

Quia verò Parochus non potest assistere Matrimonio quorumlibet, sed tantum suorum, seu quorum censetur esse Parochus, hinc non sufficit, ut aliqui sint in transitu vel recreationis gratiâ in loco alicujus parochiæ, ut Parochus eorum Matrimonio assistat, sed requiritur ut habeant ibidem fixum domicilium, vel saltem habitationem quæ sufficiat ad acquirendam parochiam, & consequente ut Parochus habeat potestatem ordinariam administrandi eis Sacramenta. Ad hoc autem non requiritur juxta Doctores passim animus perpetuò manendi in parochiâ, seu strictum domicilium: sed sufficit animus habitandi ad certum tempus, modò id breve non sit: quomodo studiosi in Universitatibus, milites in præfidiis, sollicitantes in Curia &c. per notabilem saltem anni partem manere statuentes, in eum finem sufficienter ibidem habitant: adeò ut habitatio tali modo, et si ad diem tantum, incepta, operetur eundem effectum, quem post menses aliquot habitationis expletos. Unde etiam ex sola habitatione alicubi, non per modum viatoris, sed conductâ domo vel officinâ contrahitur quasi domicilium, ita ut possit quis ibi conveniri, ut habetur l. Heres absens §. Proinde, in fine, ff. de Judiciis, & per consequens acquiritur quasi domicilium in rebus spiritualibus, ut ratione illius habeat Parochus jurisdictionem in sic habitantem; adeoque hic

Sufficit presentia cum titulo colorato

Item Excommunicatus non toleratus

14. Parochus debet esse proprius

Quis ex quorum refertur censetur talis